کۆمیدیای دێلارتە و کارەکتەرە شانۆییەکانی

توێژینەوە :

سمانە عشقی

احمد حیدری

ئامادەکاری بۆ کوردی:

ڕەحمان عەزیزی

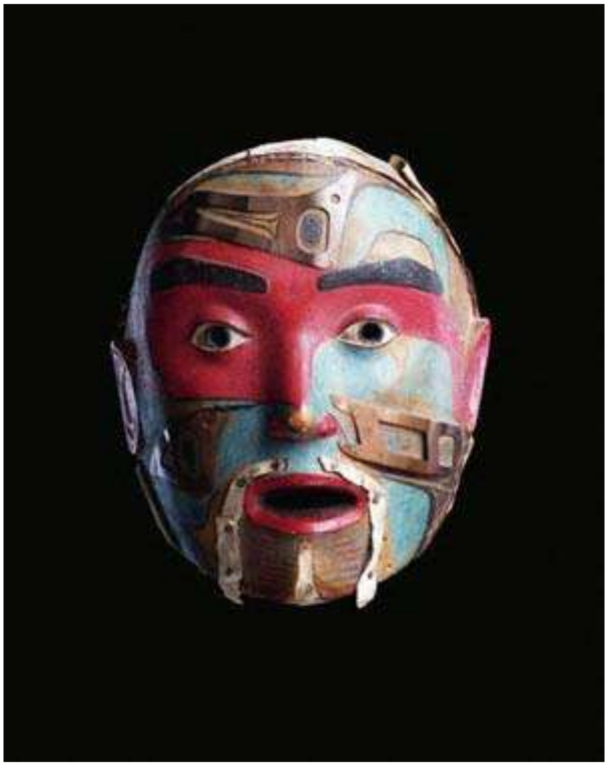

پوختە

شانۆی کۆمیدی دێلارت کتێبێکی کۆمیدی ئەوروپییە کە تایبەتمەندی سەرەکییەکەی بریتییە لە ئیمپرۆڤیزەکردنی ماسکیرادەکان (کارەکتەرە شانۆییەکان) و بەکارهێنانی دەمامک، هونەرێک کە لە سەدەی ١٦ تا ١٨ی زایینی لە یۆنان و ڕۆمای کۆن سەرچاوەی گرتووە.

لە ئیتالیا و پاشان لە فەرەنسا و پارچەکانی تری جیهان بڵاوکرایەوە و ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی چینی خوارەوەی کۆمەڵگا و تەنانەت ئەرستۆکراسی پێشوازی لێکرا.

ئەم توێژینەوەیە هەوڵدەدات وەڵامی ئەو پرسیارە بداتەوە کە چ کارەکتەرێکی شانۆیی هونەری کۆمیدی دێل ئارتێیان هەیە و چ کاریگەرییەکی لەسەر نمایشە کۆمیدییەکانی ناوچەکانی دیکە بەتایبەتی لە ڕۆژهەڵاتدا هەبووە؟

شێوازی توێژینەوەکە وەسفکەر-شیکارییە.

ئەم توێژینەوەیە بەو ئەنجامە دەگەیەنێت کە شانۆی کۆمیدی دێل ئارتی ڕەگ و ڕیشەی لە یۆنانی کۆنەوە هەیە، بەڵام سەرهەڵدانی کارەکتەرە شانۆییەکان بەندە بە کۆمەڵگەی سەردەمی خۆیەوە و ئیمپرۆڤیزەکردن هەرچەندە زیان بە دەقەکە دەگەیەنێت، بەڵام دەربڕینی سەرەکی هەست و زیرەکی ئەکتەرە.وە دواتر ، لەگەڵ هاتنە ناوەوەی نمایشکردن لەم شانۆگەرییەدا، سنووردارکردن لە نمایشدا دروست دەکات، کە دواجار دەبێتە هۆی لەناوچوونی ئەم هونەرە.

ئەم هونەرە لە سەردەمی سەفەوییەکان لە ئێراندا بە شێوەی تەختەی ڕەش یان یارییەکی ڕەش دەردەکەوێت.

وشەی سەرەکی: دێلارت، ماسکیراد، دەمامک، تەختەی ڕوبار

پێشەکی

هەروەها کۆمیدیای شانۆی دێلارت بە "کۆمیدیای ئێل ئیمپرۆ ڤیزۆ" [١] (کۆمیدیای ئیمپرۆڤیزەکردن[٢])، "کۆمیدی سەردەمی نوێ" یان شانۆی کۆمیدی کەخاوەنی چیرۆک یان بابەتێک ناودەبرا.

کۆمیدی لە زمانی ئیتاڵیدا بە واتای کۆمیدیا دێت و کۆمیدی دێل ئارتە بە واتای کۆمیدیای هونەری یان کۆمیدییە کە لەلایەن هونەرمەندانەوە پێشکەش دەکرێت. بە بڕوای جۆرج هانسل، کۆمیدی دێلارت شانۆیەکی ئیمپرۆڤیزەیشنی ئیتاڵییە کە ماوەی دوو سەد ساڵە بوونی هەیە.

لە ساڵی ١٥٤٥ تا ناوەڕاستی سەدەی هەژدەهەم، لە ئەورووپادا زاڵ بوو بەسەر دیمەنە شانۆییەکاندا.

جیاکۆمۆ ئاورێلیا کۆمیدیای دێلارتە بۆ سێ هۆکار دەگەڕێنێتەوە بۆ نمایشە گاڵتەجاڕەکانی ئەتلانا:

یەک میان: کارەکتەرەکانیەتی،

دووەمیان : ئیمپرۆڤیزەکردنەکەیەتی،

سێیەمیان : دەمامکەکانە.

یەکێک لەو شێوازە هونەریانە، سەرچاوەی شانۆی کۆمیدی دێل ئارتە دەگەڕێتەوە بۆ شانۆ فارس ئەسینا لە ڕۆما، کە لە سەدەکانی ناوەڕاستدا لەلایەن گروپە گەڕۆکییەکانی پانتۆمایمەوە پارێزراون.

هۆکاری سەرەکی ئەم بۆچوونە بوونی کاراکتەری جێگیرە (تایپۆگرافی) لە هەردوو ئەم نمایشەدا.

تیۆرێکی دیکەش هەیە کە دەڵێت کۆمیدی دێل ئارتە لە گروپەکانی پانتۆمیمەکانی بیزەنتینەوە سەرچاوەی گرتووە، کە دوای ڕووخانی قوستەنتینیە لە ساڵی ١٣٠٤ کۆچیان کردووە بۆ ڕۆژئاوا.

جیاکۆمۆ ئاورێلیا لە کتێبەکەیدا«کۆمیدی دێل ئارتێ» دەڵێت:

بۆ چەندین سەدە ئەو بیرکردنەوە کە بڕوای بە بەردەوامی بێوچانی پانتۆمیمە گاڵتەجاڕەکان هەیە، کاڵ بووەتەوە ونەماوە.

---

[١] Comedia all Improviso

[٢] Improvise

کاتێک باس لە قوتابخانەیەک یان ستایلێک یان جۆرێک لە شانۆنامەیەک دەکرێت، مرۆڤ دەبێت لە قۆناغی مێژوویی ئەو پرسەدا بکۆڵێتەوە.

هەر لەبەر ئەم هۆکارەش کاتێک باس لە بنەچە و ڕەگ و ڕیشەی کۆمیدیای دێلارت دەکەین، پێویستە باسی ڕێنێسانس بکەین.

چونکە ئەم جۆرە نمایشە لە سەردەمی ڕێنێسانسەوە دەستی پێکرد و لە فەرەنسا و ئینگلتەرا و هتدەوە لە هەموو ئەوروپادا بڵاوبووەوە.

کۆمیدی دێل ئارتە لە ئیتاڵیا سەریهەڵداوە ڕەگ و ڕیشەی کۆمیدی دێل ئارت دەتوانرێت بگەڕێتەوە بۆ نمایشە کۆمیدییە کۆنەکانی یۆنان و ڕۆما و سەردەمی بیزەنتین و سەدەکانی ناوەڕاست.

ئەوەی دڵنیایە ئەوەیە کە ئەم شێوازە لە شانۆ لە ناوەڕاستی سەدەی شانزەهەمدا لە ئیتالیا سەریهەڵداوە و لە وڵاتانی دیکەی ئەوروپادا بڵاوبووەتەوە و تا کۆتایی سەدەی هەژدەهەم گەشەی کردووە.

شانۆنامەکانی بە گاڵتەجاڕی و ئیمپرۆڤیزەیشن نمایش دەکران و زمانێکی زەقیان هەبوو.

لەوانەیە سەرچاوەی سەرەکی نمایشی ئەکتەرە دەمامکدارەکان بێت لە میسری کۆن.

وێنەی یەکەم- دیمەنێکی فرێسکۆی میسری کۆن کە شانۆگەرییەک بە زەردەخەنەوە نیشان دەدات کە دەکرا سەرچاوەی شانۆگەرییەکانی ئەکتەرانی بە زەردەخەنە بێت لە یۆنان و ئەوروپا.

(پێرۆت، ١٩٦٨: (١٢٩).

دەمامکەکان (کارەکتەرە دراماتیکەکانی) دێلارتە

گروپە گەڕۆکەکان لە ناوەڕاستی ساڵی ١٥٤٠ ز لە ئیتاڵیا و دواتر لە شوێنەکانی دیکەی ئەوروپا نمایشیان کردووە؛ کەسانی جۆراوجۆر هەبوون کە لە بوارەکاندا خەریکی مامەڵە و چالاکیی جۆراوجۆر بوون؛ کاریان لە فرۆشتنی دەرمان، ددان کێشان یان کڵاو سووڕاندنەوە تا کۆکردنەوەی پارە تا نووسینگەی بەختەوەری بوو.

ئەو ئەکتەرانەی کە هەریەکەیان ڕۆڵی کارەکتەری جێگیریان بینیوە، لە...

نمایشی بێشومار لە ئاهەنگی هاوسەرگیرییەوە تا نمایشی تایبەت بەشدارییان کرد.

ئەم ئەکتەرانە لە دوای ساڵی ١٥٧٠ی زایینی لە ئیتالیاوە بەرەو فەرەنسا و ئیسپانیا و ئینگلتەرا ڕۆیشتن و وردە وردە شانۆی کۆمیدی دێل ئارتە لە هەموو ئەوروپا نمایشکرا.

جیهانی شانۆی دێل ئارتە لە چەند جۆر کارەکتەرێک پێکهاتووە کە هەریەکەیان تایبەتمەندییەکی جێگیر و کەم تا زۆر نەگۆڕی هەیە.

کارەکتەری سەرەکی بریتین لە خزمەتکاران و پیرە پیاوان (ئاغاکان) و عاشقەکان کە بەسەر دوو بەشدا دابەش دەبن:

پۆلی ئاسایی

وە دەستە زیادەڕەوی کراوە

عاشقەکان[3] لە گروپێکی ئاساییدان کە بەبێ دەمامک دەردەکەون، خزمەتکار و پیرە پیاوەکانیش لە گروپێکی زیادەڕەویدان کە دەمامک دەبەستن و هەریەکەیان جل و بەرگی تایبەت بە خۆیان هەیە.

خزمەتکارەکان لە شانۆی کۆمیدیا دێلارتە بەسەر دوو بەشدا دابەش دەبن:

نۆکەر خزمەتکاران(زانی)

وە خزمەتکارە ژنەکان کە بۆ هەمیشەلە یەجۆرکەسایتی دا دەمێننەوە.

بەڵام زانی یە کان کارەکتەری سەرەکی شانۆگەرییەکەن و لە نێو هەموویاندا بەناوبانگترینن، کە لە ناوەندی شانۆگەرییەکە و گاڵتەکردندان و ژمارەیان لە هەر شانۆگەرییەکدا لە نێوان یەک تا چوار کەس دایە.

---

[3] عاشقان: یەکێک لە کارەکتەرەکانی تری گروپە کۆمیکەکانی ئیتاڵی عاشقن.
عاشقان لە فێڵ و کردەوەکاندا تێوەگلاون.
جل و بەرگی وردیان نەبوو. بەڵام جل و بەرگەکانیان شیک و نوێ بوون و هەرگیز دەمامکیان لەبەر نەکردبوو.
Sommi : سومی
لەمبارەیەوە دەڵێت: لەکاتی ئامادەکردنی جلوبەرگ بۆ دوو ئاشق هەوڵمدا ڕەنگ و مۆدێلی جیاوازم هەبێت. یەکێکیان کەپێکی هەبوو، ئەوی دیکەیان پاڵتۆیەکی هەبوو، کڵاوێکی بەرخی هەبوو، یەکێکیان بە پەڕەکە بە شریتی زێرین بەبێ پەڕ ڕازێنرابووەو

کارەکتەری خزمەتکار، دوای پەرەسەندنی وردە وردە لە کۆمیدیای ئەرستۆفانیسەوە، کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر کۆمیدیای مێناندەر و پاشان پلۆتۆ وترێنس هەبوو، کە تێیدا کارەکتەری خزمەتکار لە کارەکتەری پەراوێزی کۆمیدیای کۆنەوە گۆڕا بۆ کەسایەتییەکی ناوەندی لە کۆمیدیای نوێدا.

لە کۆمیدی دێل ئارتە گەیشتە لوتکە، تەواوترین فۆڕمی ئەم کارەکتەرە دوای هەزار و هەشت سەد ساڵ(لە نزیکەی ٣٥٥ پێش زایین تا ١٣٥٥ زاینی).لەم قۆناغەدا دەردەکەوێت.

لە نێو ئەو زانی کان لە بەرنامە کۆمیدییەکانی دێل ئارتێدا بوون، سێ کەسیان بەناوبانگترینیان بوون

وردە وردە دەبنە کارەکتەری سەرەکی نمایشەکان؛

ئارلینکۆ،

پۆلپینێلا

وە بریگلا

کارەکتەرەکانی دیکەی بەرنامەکە بریتین لە:

ئاغای بەدبەخت و دەوڵەمەند بە ناوی پانتالۆن،

سەربازێکی زۆر بڵە وپرقسە بە ناوی کاپیتانۆ،

کەسانی خوێندەوار و تازە پێگیشتوو بە ناوی دوتۆرە

دکتۆر،

وە دوو خۆشەویستی گەنج، یەکێکیان کچێ پانتالۆنە، ئەوی دیکەیان کوڕێ دۆتۆرە

دادوەری گەمژەیە.

بەزۆرینەی بابەتی شانۆنامەکان خۆشەویستی نێوان دوو گەنجە کە لە کۆتایی شانۆنامەکەدا لەگەڵ فێڵبازی و حیکمەتی ئارلینکۆدا کۆدەبنەوە.

ئەوەی چیرۆکی کۆمیدیاکانی دێل ئارتی جیا دەکاتەوە، لێهاتوویی ئەکتەرەکانە لە ڕۆڵەکاندا و ئەو نوکتە و فێڵانەی کە لە کاتی شانۆنامەکەدا بەکاریان هێناوە.

ئەوەی دڵنیایە ئەوەیە کە ئەم شێوازە لە شانۆی (دێلارتە) لە ناوەڕاستی سەدەی شانزەهەمدا لە ئیتالیا سەریهەڵداوە و لە وڵاتانی دیکەی ئەوروپادا بڵاوبووەتەوە و تا کۆتایی سەدەی هەژدەهەم گەشەی کردووە.

له ساڵی ١٥٤٥دا گروپێکی پیشەیی لە شاری پادوا[٤]ی باکووری ئیتالیا دژی ئەو نمایشە دەربارانە بوون کە هەندێک کەسی غەیرە پیشەیی لە دەربار حکومەتی پێشکەشیان دەکرد.

بینەرانی ئەم شانۆگەرییانە دانیشتووانی بارەگاکە بوون. وەک کاردانەوەیەک، گروپەکەی پادڤانی[٥]شانۆیەکیان دامەزراند بە ناوی (کۆمیدی دێل ئارتە)، کە شانۆنامەکانی بە گاڵتەجاڕی[٦]و ئیمپرۆڤیزەیشن نمایش دەکران.

کارەکتەرەکانی ناو شانۆگەرییەکە پیرە پیاوە گەمژەکان، مرۆڤە گەمژەکان، سەربازە بێ ئەدەبەکان، ژنە کۆیلەکان و عاشقانی دڵسۆز بوون.

وێنەی دووەم - تابلۆیەک لە شانۆگەریی دێلارت لە ئیتالیا (سەدەی ٧٦)، تابلۆی شێوازی بارۆک

(https://www.britannica.com/art/commedia-dellarte) فِلمیش

[٤] Padova
[٥] Pado Vanie
[٦] Farc

بەگشتی دەتوانرێت کارەکتەرەکان بەسەر دوو بەشدا دابەش بکرێت:.

١- کارەکتەری زیادەڕەوی و

٢- - کارەکتەری سروشتی.

کارەکتەرە زیادەڕەوەکان بۆ گفتوگۆی فۆلکلۆری ئازاد، هەروەها بۆ نەهێشتنی تەقلیدی دەموچاو و بەکارهێنانی جووڵەی جەستە، نیوە دەمامکیان لەسەر دەموچاویان دادەنێن.

کارەکتەرە سروشتییەکان ماکیاژێکی سادەیان بەکاردەهێنا، کە بریتی بوون لە ڕشتنی ئاردی سپی بە دەموچاو و دواتر پاودەری سپی جێگەی ئاردەکە دەگرتەوە.

کارەکتەرە سەرەکییەکانی کۆمیدیای دێل ئارتی بریتین لە:

١-٢ ئارلیکینۆ[٧]

لۆدە کە خزمەتکارێکی چالاکی و زیرەک و لێهاتووە، زۆر جار دڵخۆش و تیژ و تەندروستە.

ناوی ئارلکن لە شەیتانەکانی سەدەی ناوەڕاستی گاڵتەجاڕ هێرلۆکن[٨] و هێلکن[٩] و هێنک[١٠]ن ەوە وەرگیراوە.

ئەم کارەکتەرە ماسکێکی لەبەردایە کە ڕەنگی قاوەیی سووری تۆخی لەسەرە.

---

[٧] Arlequin
[٨] Herlequin
[٩] Hellequin
[١٠] Hennequin

وێنەی سێیەم- ئارلیکوینۆ

(https://www.britannica.com/art/commedia-dellarte) بۆ ئەم مەبەستە

برۆی سەرسوڕهێنەر و چاوەکانی شێوە پشیلە دەدات

لووتێکی کورت بە کونە گەورەوە

لێوی سەرەوەی پان،

گوشەی لێوەکانی تا سەر ڕوومەت،

خەتی نێو چاووانی سەرسوڕهێنەرە

بۆشاییەکی گەورەی گۆشتاوی لە تەنیشتیرووومەتی ئەم کارەکتەرەن.

دەمامکەکە بە تارێک یان تارێک بە پشتی ئەکتەرەکەوە دەبەسترێتەوە.

هەندێک جار ئەکتەر تەوقەیەکی ڕەشی چەناگە بەکاردەهێنێت.

چل و بەرگی ئارلکینۆ لە قوماشی ڕەنگاوڕەنگی دروست دەکرێت.

کارەکتەرە هاوشێوەکانی ناو شانۆنامەکە بریتین لە:

ئارلۆ چینۆ[11]

گوزتو[12]

باگێتی نوێ[13]

ترۆفالدینۆ.[14]

لە هەموو دەمامکەکانی کۆمیدی دێلارت ئارلینکۆ خۆشەویسترینیان خەیاڵیترین و وروژێنەرترینە.

سەرچاوە دوورەکانی ئارلیکینۆ دەبێت لە جنۆکە / جنۆکە و گاڵتەجاڕەکاندا بدۆزرێتەوە

سەرەتای سەدەکانی ناوەڕاست، کە نەریتێکی ئینگلیزی، فەرەنسی، ئەڵمانییە لەوانەوە کۆکراوەتەوە.

بەڵام سەبارەت بە بنەچەی ناوی ئارلیکوینۆ، ڕەنگە ناوی ئارلێ Harle لە ناوی باڵندەیەکەوە وەرگیراوە کە پرۆباڵێکی ڕەنگاوڕەنگی هەیە، یان لە ناوی "ئیرل کۆینیگ"ەوە وەرگیراوە، شا دێو لە چیرۆکێکی قارەمانی کۆنی ئەڵمانیدا.

٢-٢زانی [15]

دوو خزمەتکاری پیر (نێر-مێ)، سی بۆ چل ساڵ لە ئارلیکینۆ گەورەترن.

خەڵکی باکووری ئیتاڵیان و هەردووکیان ناشرین و بێ ئەدەب و قڕنیسن.

ئەم دوو کارەکتەرە ماسک بەکاردەهێنن.

نێوچاوانی درێژی دیار و چاوی بچووک و فێڵباز و بەگشتی هێڵە تارادەیەک نامرۆڤانە تایبەتمەندی ئەم دەمامکانەن، زانی ژەن فرانچێسکا[16]شی پێی دەوترێت.

. دەمامکەکان قاوەیی زۆرلە بەر چاووەن.

[11] Arlechino
[12] Guazeto
[13] Bagatino
[14] Truffaldino
[15] Zani
[16] Frances China

دوو زانی یەکێک بوون لە بەناوبانگترین و تایبەتترین کەسایەتی کۆمیدی دێلا ئارتە.

زانی جۆراوجۆر لە سەدەی ١٦ بەدواوە بە گاڵتەجاڕی و فێڵەکانیان خەڵکیان وە پێدەکەنن دەهێنا

. دوو زانی یەکەم جار "لۆدی زانچی" بوون کە بەهۆی نەبوونی ڕێزمانی ئاساییەوە، نەرمی جەستە و داهێنەری خۆیان لە گفتوگۆ گاڵتەجاڕییەکان تاڕادەیەک نیشان دەدا.

وێنەی چوارەم - وێنەی چەپی زانی

٢-٣پانتالونه

پیره پیاوە دەوڵەمەندە کە بازرگانێکی خەڵکی ڤێنیزە.

لەهجەیەکی ڤێنیزایی هەیە.

زۆر جار لەگەڵ زانی خزمەتکارەکەی دەچێتە ناو پەیوەندی خۆشەویستی گاڵتەجارەوە.

ئەم کارەکتەرە نیوە دەمامک بەکاردەهێنێت.

برۆ و چاو بە هێڵی دابەزین و لووتێکی چەقۆکێش تایبەتمەندی ئەم دە مامکە یە.

هەروەها بۆ ئەم ماسکە هەندێك جار برۆی سێگۆشە و سمێڵ بە مووی سپی یان دوکەڵاوی بەکاردەهێنرێت.

لە ڕابردوودا ماسکی ئەم کارەکتەرە کرێمی سووک بوو کە دواتر گۆڕا بۆ ڕەنگی قاوەیی.

ئەم دەمامکە بازرگانێکی پیری ڤێنیزایی نیشان دەدات کە هەندێک جار ئیفلاس بووە، هەندێک جار دەوڵەمەند و ئەرستۆکراتە، زۆرجاریش ڕاوێژکاری فەرمانڕەوای شارەکە یان پاشا.

سیفاتە گاڵتەجارەکانی پانتالۆن زیاتر لە هەموو شتێک لە دژایەتیەکانەوە سەرهەڵدەدەن

کۆنن:

قڕنیس و تەماحکارە، هەروەها ڤێڵبازە

عاشقی گلامۆر و لوکسە

ڕەنگی باڵادەست لە جلەکانیدا سوورە

کڵاوێکی پشمی بە شێوازی یۆنانی و پاڵتۆیەکی توندی هەیە.

وێنه ٥-- پانتالونه

٢-٤-دوتوره (دکتۆر)

ئەمە کارەکتەری دکتۆره لە بواری پزیشکی یان یاسادا.

خەڵکی بۆلۆنیایە و لەهجەی بۆلۆنیای هەیە.

وشەی لاتینی بە هەڵە و زۆر بەکار دەهێنێت ولە زانست و زانیاری کە دەرئەبڕێت کەمی هەیە.

هاوڕێی پانتالۆنە، هاوکات هاوبەشە لە پیلانەکانیدا، کارەکتەریشە بێهەڵوێستە و زۆرجار فریو دەدرێت.

ئەم کارەکتەرە نیوە دەمامک بەکاردەهێنێت کە پێشەوە و لووت دادەپۆشێت.

لووتێکی تاڕادەیەک گەورە تایبەتمەندییەکی ئەم ماسکەیە

ڕەنگی ماسکەکە وەنەوشەی تۆخە. ئەم کارەکتەرە پێشتر ڕیش و سمێڵێکی سووری بەکارهێناوە.

چانە درێژو پرقسەیە ، بەڵام بەهۆی زگ زلی و چەورییەکەیەوە کەمترین چالاکە.

جلەکانی هەمووی ڕەش بوون جگە لە کۆلارەیەکی سپی پان و قۆڵی سپی و دەستکێشێکی سپی کە بە پشتێنە چەرمەکەیەوە هەڵواسرابوو؛ هەروەها کڵاوە هەستیارەکەی ڕەشە و لێوارەکەی بە شێوەی دۆن باسیلیۆ بەرەو سەرەوە وەرگەڕاوە

دوتوره (دکتۆر)

٢-٥ کاپتن

ئەمە کارەکتەری دوور لە ئازایتی و بوێریە، لە ڕاستیدا کاریکاتێری بوێرییە. زۆر جار باسی ئازایەتی خۆی دەکات لە جەنگەکانی ڕابردوودا. کەسایەتەیکی درۆزنە. زۆر جاربە درۆ دەگری و بە رەشتنی فرمێسکەکانی سەرکەوتوو دەبێت. ئەم کارەکتەرە نیوە دەمامک بەکاردەهێنێت، لووتێکی گەورە بە دۆخی مەترسیدار و هەندێک جار بە سمێڵێکی درێژی لوول تایبەتمەندییەکی ئەم ڕووخسارەیە. ماسکەکە سەرەتا ڕەنگی کرێمی سووک بوو، دواتر ڕەش بووەوە

بە یاوەری کاپتنێک، خزمەتکارێکی هەیە کە گەڵ خۆیدا بۆ زۆر جێگای دەبات و ئەو ڕۆڵە دەگێرێت کە پێی سپێردراوە، بە فێڵ و دوودڵی ئاغاکەی ناچار دەکات شاکارەکانی بگێڕێتەوە؛ بەزۆری بە زمانی ئیسپانی بە وردی قسە دەکات. زمانی زیادەڕەوی ناڕێژەیی لەگەڵ سەیرترین و زیادەڕەویترین مەتافۆرەکانە. لەخۆبایی و خۆبەزلزانە.

وێنەی حەوتەم – کاپتن

٢-٦ پولچینێلا[١٧]

خزمەتکارە پیرەکە خەڵکی ناپۆلیە. ئەم کارەکتەرە ماسکیش بەکاردەهێنێت. لووتی گەورەی هەڵۆیی هەیە، هێڵەکانی پێش نێوچاوانی زۆر دیارە ، برۆی دابەزیو و چاوی خەر تایبەتمەندی ئەم ماسکەیە.

بۆ ئەم کارەکتەرە لە چەندین خاڵی گەورە کە بە روونی لەسەر لووتی دیارە،یالەسەر

ڕوومەت و پێش سەرِیوە بەکاردەهێنرێت. ئەم کارەکتەرە لە فەرەنسا بە پلی شی نێل [١٨]و لە ئینگلتەرا بە پانچ [١٩]و لە ئیسپانیا بە دۆن کریستو بۆڵ پولچینێلا [٢٠]ناسراوە.

ماسکەکە نیشانەی ناپۆلییە، لە بنەڕەتدا پولچینێلا چەقەڵ بووە، لووتێکی نزم بووە، سمێڵێکی درێژ و ریشێ نووکدار بووە.

لە کۆتا ساڵەکانی سەدەی حەڤدەهەمدا ریش و سمێڵی لابرا و دەمامکێکی نیوە ڕەش یان قاوەیی کە چرچ و لۆچی لەسەر بوو، جێگەی گرتەوە.

نیشانەیەکی گەورە یان خاڵیک لەسەر دەموچاوی بوو، لووتی وەک دەندووکی باڵندە هەبوو وە کڵاوێکی درێژی بە وێنە کلەی شەکر لەسەردا بوو.

دوا کات هات کە خەنجەرەکەی نەما و پۆلچینێلا هەندێک جار هۆڕنێکی شێوە ئێسکی شێوە تویکڵی هەبوو یان...قاپێکی پر لە سپاگێتی بەدەستەوە بوو.

لە کارەکانی وەک خزمەتکار، جووتیار، پزیشکی ددان، پزیشک، سەربازی سادە کاری دەکرد.

ئەم ماسکیرەی ناپۆلی هەروەها لە بنەماڵەی ئارلینکۆیە،

کەسایەتی دژ بەیەک وەک: .

عەقڵی خاو، یان زیرەک،ڕووخساری گەمژانە،یان ڕۆشنبیر،شەرکەر، یان لێی دراوە

گەورە،ترسنۆک،وە بێ ترس،

پشوو نادات،وە بەرجەستەکردنی ئەدا وئەتوارەکانی بێ گومان،هەمووی وە پێکەنین دەخست

زۆر جار گۆرانی دەڵێت و دەتوانێت گیتار و مەندۆلین بژەنێت.

---

[١٧] Pul canella

[١٨] Polichinelle

[١٩] Ponch

[٢٠] Docristobal pulchinella

وێنەی ٨- پولچینێلا

٢-٧بریگێلا[٢١]

خزمەتکارێکی بەساڵاچوو، زۆر فێڵبازە،خەڵک ئازاروهەراسانکرە

ئەم کارەکتەرە ماسکیش بەکاردەهێنێت، لووت پان هەندێک جار برۆی ڕەنگی سپییە،تاڵێک موو لە ژێر لێوی خوارەوە تایبەتمەندییەکی ئەم ماسکەیە.

ڕەنگی ماسکەکە ڕەشی تۆخە . خزمەتکارە زیرەکەکەی کارەکتەری ئیپیدیکۆس لە کۆمیدیای هەمان ناوی پلاوتووس دەهێنێتەوە یاد.

کارەکتەرە هاوشێوەکان لە شانۆنامەکاندا: بل ترام[٢٢]،، ئیسکاپۆن[٢٣]، ئێسبریگانی[٢٤]، ماسکاریل[٢٥]، فیگار[٢٦]ۆ، دەتوانین ناوی لێ بێنین.

کارەکتەرە سروشتیەکان بە ماڵینی ئاردی ، دەموچاویان،سپی دەکەردەوە،و خانمە ئەکتەرەکە ڕوومەت و لێوی سوور دەکردەوە

[٢١] Brigella

[٢٢] Beltrame
[٢٣] Scapin
[٢٤] Sbrigani
[٢٥] Mascarille
[٢٦] Figaro

٣-تەکنیکی شانۆی شانۆ

ئەکتەرەکان دەبوو گفتوگۆکان و لاتسی (چیرۆکی نمایشەکە) بە پشتبەستن بە ڕوونکردنەوەکانی ناو شانۆکە ئیمپرۆڤیزە بکەن.

پێش ئەوەی پەردەکە بەرز بێتەوە، یەکێک لە ئەکتەرە پیاوەکان پێشەکییەکەی دەوتووە، کە زۆرجار پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی بە تەوەری نمایشەکەوە نەبووە؛ لە دووری نێوان پەردەکاندا، نەریت بوو کە کورتەشانۆیێک نمایش بکرێت، کە سکێچی تەنزئامێزی جۆرێکی تایبەت بوون. لە سەرەتادا سێنۆگرافیایی نمایشکە تاڕادەیەک سادە بوو، بە درێژایی دیمەنەکە هەڵواسراوێکی ڕەنگاوڕەنگ یان دوو خانوو ڕووبەڕووی یەکتر بووەوە، بەڵام دواتر وردتر دەبووەوە و کاریگەرییەکانی شانۆیی ماشێنکارە لێهاتووەکان دەرکەوتن.

. پێش نمایشەکە، کاست و دەرهێنەری تیپەکە کە بە مایسترۆ (یان کۆراگۆس) ناسراوە، باسیان لە چۆنیەتی نمایشکردنی شانۆگەرییەکە کرد.

پلانیان دادەنا و ڕێککەوتن. دەرهێنەر سروشتی کارەکتەرەکان و ڕووداوەکان و دێرە سەرەکییەکانی پلۆتەکەی دیاریکرد، هەروەها ڕێنماییەکانی لەسەر چیرۆکی «لاتسۆ» کە گونجاوە بۆ وبارودۆخی جۆراوجۆری بە بینەرە کان دەدا.

٤- نموونەی سەرگەرمییە دراماتیکەکان (لاتسۆ)

لاتسۆی نیکی پۆلچینێلا: کاتێک لە کاپیتانۆ یان کەسانی دیکە دەبیستێت کە بەنیازن بیکوژن، بەڵام نازانن کە دەزانێت، بەم وشانە خۆی دەناسێنێت،

بەئەم وشانە بە ئازادی پێناسەی خۆی دەکات

پۆلچینێلا پیاوێکی لەڕادەبەدەر وریایە، پیاوێکی خۆبەبخشە، پیاوێکی خێرخۆازو باشە

چیرۆکی شانۆیی (لاتسۆی دەفڕێت): پۆلچینێلا کە ئاغاکەی بەجێی هێشت بۆ ئەوەی پاسەوانی ماڵەکە بکات، کاتێک لێیان پرسی ئایا کەسێک لە ژوورەکەدا هەیە؟

وەڵامەکەی ئەوەیە کە مێشێک نادۆزێتەوە. وەستاکە سێ پیاوەکە لەوێ دەدۆزێتەوە و پۆلچینێلا لە وەڵامی سەرزەنشتەکانی دەداتەوەو دەڵێت

«مێشت نەدۆزیەوە، مرۆڤەکانت دۆزیەوە»

بەراوردکردنی شانۆی کۆمیدی دێلارتە لەگەڵ شانۆگەرییەکانی تر

کۆمیدی دێل ئارتە لە سەردەمی ڕێنێسانسدا هەمان ڕۆڵی فیلمەکانی کۆمیک لە دۆخی تەلەفزیۆنی سەدەی بیستەمی ویبەرلێسکدا گێڕا؛ کات بەسەربردن بۆ کەسانی سەرەوە و خوارەوە، تێکەڵەیەک لە بارودۆخی ئەزموونی و ڕاستەقینە

هەمیشە تەوەرێک و تۆنێکی فیکریی نەخوازراو و زۆرجار سادە ویا چەوتون و لە باشترین حاڵەتی خۆیدا هەیە: بە جۆراوجۆرییەکی بێکۆتایی، وەک چۆن تەنها لە هونەری باوەوە دێت، خوێناوی و ڕۆحاوییە. ئەکتەرە گەورەکانی نمایشە کۆمیدیەکان، وەک ئەکتەرە سینەماو فیلم، ناوبانگێکی جیهانییان بەدەستهێنا. لە کارەکتەرەکانی وێنەیەکی خەیاڵی و بێ تەمەن دەرچوون،

دەمامکەکانی بێ ڕووخسار و بێ هەست وەک ڕووخساری بۆرلێسک توند بوون. کۆیلەیەکی میزاجی، ئارەزووی تێرنەکراو بۆ ژیان، خاوەن لێهاتووییەکی گەورە کە لە سالانێک یاریکردن بۆ هەموو جۆرە بینەرێکەوە هاتبوو، و هێندە بێ سنوور کە بە یەک وەرچەرخان جەستە هەموو پێوەرەکانی ئەخلاقیات وئادابیان بەتاڵکردەوە.. بوونی کۆمیدیا یەکێکە لەو ڕاستیانەی کە هەریەک لە گروپە شانۆییەکانی کۆمەڵێک کارەکتەریان لەخۆگرتبوو کە بەپێی ڕەنگی چیرۆکەکە، بەردەوام جێگیر دەکران. براکانی مارکس لەبەرچاو بگرن و بۆ کارە ئاساییەکانیان زیاد بکەن، بێوەژنە گەورەکە، مارگریت دومۆنت، لەوانەیە ئەمڕۆ گروپێکی بچووکی کۆمیدی دێل ئارتە لە هەموو شوێنێکدا بوون، لە گۆڕەپانی پێشبڕکێ، سێرک، یان ئۆپێرا، هەمان ئەوان ڕۆڵیان گێرابێت.

دووەم توخمە بنەڕەتییەکەی کۆمیدیا بریتییە لە ئیمپرۆڤیزەکردن. مشتومڕێکی زۆر لەسەر سنووری ئیمپرۆڤیزەیشنی نمایشی ئەکتەرە ئیتاڵیەکان هەیە، بەڵام ڕوانگەی باو ئەوەیە کە لەبەر ئەوەی نمایشەکان لە ڕیپرتوارێکی گروپێکی شانۆیدا هەندێک جار گۆڕانکاری لەناکاویان بەسەردا هاتووە. یاریزانان لەگەڵ ئەم گۆڕانکاریانەدا بەردەوام بوون.

لە کۆتایی سەدەی شانزەهەمدا کارەساتی بەرهەمەکانی ئیتاڵی ئەوەندە تیژ بوو کە بە کاتژمێرێک تەرکیز و بیرکردنەوە لە هەر چیرۆکێک بۆنمایشیان کرد؛ هەر نمایشکارێک کۆگایەکی گەورەی چەند وتارێکی هەیە و کۆمەڵێک کانی کار کە هەر بەو شێوەیەن

کۆمیدییە دەرەکییەکانی ئەمڕۆ دەتوانن گاڵتە یان وەڵام بۆ هەر بابەتێک، هەر بارودۆخێک، یان هەر ڕووداوێکی لەناکاو دروست بکەن. یاریزانەکان و کار و خووەکانیان وەک پارچەی گۆڕاو بوون کە دروستکرابوون بۆ ئەوەی لەگەڵ هەموو جۆرە ئامێرێکدا بگونجێت.

زۆربەی نابغەی کۆمیدی لە خۆبەخۆبوونیدایە. بێگومان ئەم دەسەڵاتە بەپێی زیرەکی نواندنی ئەکتەر و وەڵامەکانی بینەر لە هەر نمایشێکدا جیاواز بوو. دەتوانرێت نمایشە کۆمیدیەکان بەراورد بکرێت بە بەرنامەکانی جاز کە تێیدا هیچ دوو نمایشێک لەیەک ناچن، تەنانەت ئەگەر گۆرانییەک لە هەردووکیاندا نمایش بکرێت. بە تێپەڕبوونی کات، زیاتر جەخت لەسەر دیکۆری شانۆ کرایەوە و توخمە ئیمپرۆڤیزەیشنەکە کەم بووەوە.

بەمەش دابەزینی کۆمیدیا دەستی پێکرد.

ئەم دابەزینە هاوکات بوو لەگەڵ ئەو پەرەسەندنەدا کە بووە هۆی دروستبوونی شانۆی ڕیالیستی سەدەی نۆزدەهەم وتێکەڵاوکرانی.

بزووتنەوەی ڕیالیستی لە شانۆدا دەرفەتی زیاتری دەویست بۆ پرۆڤەکردن، چونکە دڵسۆز بوو بە دەقەکە، هەرچەندە وردەکارییەکی ورد بوو. لوتکەی بزووتنەوەی ڕیالیستی دەرکەوتنی ئەو نامیلکانە بوو کە ستانیسلافسکی بۆ شانۆگەرییەکەی چێخۆف دابینی کردبوو، کە تێیدا ڕێنمایی توند ئەنجام دەدرا، لەو کاتەدا ئیمپرۆڤیزەکردن لە یانە شەوانەکان و یانەکاندا زۆر کورت کرابووەوە.

لوتکەی پەرەسەندن و دەوڵەمەندی نمایشی سروشتیخوازی لە سەروبەندی جەنگی یەکەمی جیهانیدا بوو کە چەندین جار پرۆڤە و دەرهێنانی وردی بۆ دەکرا. دوای ئەم لوتکەیە، کاردانەوەی پێچەوانە شێوەی گرت و دەرهێنەرەکان جیهانی کۆمیدیایان دۆزیەوە، بە ڕەنگە زرق و زەقەکانیەوە، ئەو ماسکیرادانەی یان کارەکتەرە جێگیر و زۆرجار گرۆتێسکەکان بەڵام بەڕاستی شانۆیی، ئامادەبوونی پڕ لە سۆز و خۆشەویستی ئەکتەرەکەی و نەبوونی ڕاستەقینەی هیچ شانۆنامەنووسێکی بێزارکەر. کۆمیدی شانۆیەکی گشتگیری دابین کرد کە تێیدا ڕەنگی ڕەش، پانتۆڵی سوور، سەوزی بریگێلا و سپی، ئارلیکینۆی ڕەنگاوڕەنگ، مۆسیقا و کاری ئەکرۆباتیک شان بەشانی یەکتر دەڕۆیشتن بۆ ئەوەی کاریگەرییەکی تەواو پێشکەش بکەن، کۆمیدی سێرکێک بوو کە پاشخانێکی خەیاڵی هەبوو، وشانۆی واقیعی، بە بەراورد، پێدەچێت پاشماوە هونەرییە کاڵبووەکەی لەدەستدابێت.

لەگەڵ دۆزینەوەی بەهاکانی کۆمیدی، پانتایی زانینی ئێمە لە فۆرم و سروشتی ڕاستەقینەی شانۆی ئەلیزابێسیش فراوانتر بوو. ڕەخنەگرانی ڕۆمانسی ئینگلیزی و ئەڵمانی شکسپیریان لە فەلسەفەدا ناشت؛ هەروەها دەرهێنەرانی سەدەی نۆزدەهەم بە نمایشکردنی واقیعی گرێیان بەستەوە کە چەندین کاتژمێری دەخایاند تا جێگەی دیمەنە کان ودیکوری شانۆکە یان بگۆڕنەوە. دوای ئەمەش ئەرکەکە کەوتە سەر شانی نووسەرانی مێژووی شانۆ، کە بە کەڵک وەرگرتن لە زانیارییەکانیان لەسەر شانۆی ئەوروپی، لە ناو کردەوەی چەواشەکارانەی چوار نەوەی شکسپیر کە هەوڵیان دەدا بتێک لە شکسپیر بە پێی خەیاڵی دەروونی خۆیان دروست بکەن ، شکسپیری ڕاستەقینە دەربهێنن. شانۆی ئەلیزابێس وەک شانۆی کۆمیدی دێلارت بە پلەی یەکەم شانۆیەکی ئەکتەر بوو. خاتوو کاثلینام.لێ لە کتێبێکی تایبەت بە فۆلکلۆری ئیتاڵیادا بە جەختەوە باس لەوە دەکات کە بەناوبانگبوونی هاملێت یان تووفان لە نێو خەڵکدا زیاتر بەهۆی لایەنە دراماتیکییە سۆزدارەکانییەوەیە وسیمایەکی سەرنجڕاکێشیان هەیە نەک فۆرم و دەربڕینی شیعری.

لێکۆڵینەوە لە ئایکۆنەکانی کۆمیدی کە بە بەخشندەیییەکی زۆرەوە لە کتێبەکەی ئاوریلیادا پێشکەش کراون، زیاتر لە خوێندنەوەی دە یان دوانزە شانۆگەری ئەلیزابێس بە جەوهەری درامای شکسپیرمان پێ ئاشنا دەکات. هەرچەندە ناوەکانی پانتالۆن، ئارلچینۆ، بریگێلا و کۆڵۆمبین لە نێو شانۆنامەنووسە ئینگلیزەکاندا جێگەیان نییە، بەڵام ئەم کەسایەتییە ستانداردانە بۆ بینەرانی ئەلیزابێس ئەوەندە ئاشنا بوون کە شکسپیر ناوبەناو دەیتوانی ئاماژە بە پانتالۆنی بکات.

نمایشەکانی وەک "بازرگانی ڤێنیز" و "وۆڵپۆن" ئیلهامیان لە کۆمیدیای بەناوبانگی ئیتاڵی وەرگرتووە، ڕەنگە ئەنتۆنیۆ بازرگانێکی ڤێنیز بێت، بەڵام شایلۆک کە کچەکەی لەدەست دەدات، هاوکات کەسایتێکی وەک پانتالۆنە، ڤێنیز کچەکەی لەدەست دەدات، کۆرڤینۆ بازرگانێکی ڤێنیزە لە وۆڵپن کە کاتێک تێدەگات کە لەلایەن مۆسکا و وۆڵپنەوە فریودراوە، خۆی بە پانتۆلۆن ناودەبات.

بێ گومان، شایلۆک ئەگەری ئەوە هەیە، تەنانەت مالێت مارلۆ جوولەکە، جووتێک پانتالۆن کە لە دیوارە دیوارەکانی تراوسنیتزدا وێنا کراون. کاپتن ئیسپانتۆ، سەربازە کۆمیدییە شانازیکەرەکە، ڕۆڵی کاپتن پارولس دەگێڕێت لە فیلمی دۆن ئادریانۆ لە فیلمی "جوجکەکان لە کۆتایی پایز دەژمێرێت"، لە گەڕانێکی بێهودەدا بۆ خۆشەویستی بە بێهودە. گومانی تێدا نییە کە گراتیۆشانۆی"بازرگانی ڤێنیز"کە ئەوە ئەوەندە لەبارەی هیچەوە قسەدەکات لە ڕووی دوتورە (دکتۆر) لە کۆمیدیای گرازیانۆ دی تۆری

مۆدێل کراوە.

کاتێک کۆمیدییەکان ڕوویان لە بەریتانیا کرد، دەمامکەکانیان لەدەست دەدا، خۆبەخۆبوونیان زۆر کەم بووەوە. بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی کاریگەرییە بەربڵاوەکانی کۆمیدیەکان لە سەرانسەری ئەوروپادا، پێموایە دادپەروەرانە دەبێت گریمانە بکەین کە لە شانۆنامەکانی شکسپیردا ئیمپرۆڤیزەیشن کەم نەبووە، لانیکەم زیاتر لەوانەی کە نووسینەکانی بە وەحی دەزانن،و باوەڕیان بە بوونی دەقی جێگیر و دیاریکراو، ئامادەن پشتڕاستی بکەنەوە. ئەکتەرە کۆمیکەکان هەمیشە زۆریان خۆش دەهات کە ڕۆڵی پێدراوەکەیان شیرینتر بگێڕن،

وە دەزانین کە ئەکتەرە ئینگلیزەکان لەوە بێبەری نەبوون.

ئیمپرۆڤیزەیشن تەنیا بەو مانایەیە کە ئەکتەر ئازادە کەمێک خۆی لە دەقەکە دابېڕێت و لە هەندێک دیمەندا خاڵی جەختکردنەوە بگۆڕێت و جوڵەی جۆراوجۆری کار دروست بکات. ئیمپرۆڤیزەیشن بەرپرسیارێتییەکی مەترسیدارە مەگەر یاریزانەکان ماوەیەکی زۆر پێکەوە کاریان کردبێت و توانا و سنوورەکانی یەکتر بزانن. نمایشە کۆمیدیەکان تیمی قەرەباڵغ بوون، هەروەها ئەکتەرە ئینگلیزییەکان؛ لە ئەنجامدا دەکرا نمایشەکەیان ڕەنگ و بۆنی ئیمپرۆڤیزەیشنی هەبێت، هەر نمایشێک وا بوو شکستی نەدەهێنا. چونکە ئازادی بە ئەکتەرەکان درا.

بیرکردنەوە و ئاماژەکردنیان پابند نەبوون بۆ دەقەکە نەبوو، بەڵکو بە هێشتنەوەی سەرنجی بینەرانی نارێک و شلۆق و ژاوەژاو کە لەگەڵ یەکتردا قسەیان دەکرد،بوو بە سەر ئەکتەرەکاندا هاواریان دەکرد و هانیان دەدان کە کاریگەری باش و گفتوگۆی باشیان هەبێت. ئەو بینەرانەی کە زیاتر لە بینەر لە بۆنە وەرزشییەکان دەچوو نەک ئێپسۆن یان ڕیسیتاڵ برامس تەنانەت پێکهاتەی شانۆنامەکانی شکسپیر سروشتی ئیمپرۆڤیزەیشنی کات بەسەربردنەکانی ئاشکرا دەکەن. ڤاگنەر، شکسپیری بە ئیمپرۆڤیزەیشنێکی گەورە ناوبرد، سروشتی ژیرییەکەی لە سەدان وتارە ئەکادیمییەکەیدا ئاشکرا کرد. پێم وایە ئەگەر هەموو خوێندکارێک پێش خوێندنەوەی وشەیەک لە درامای ئەلیزابێس ناچار بێت بە کۆمیدیا ئاشنا بێت، ئەوا پرۆسەی فێرکردنی شانۆیی شکسپیر پاک دەگۆڕێت.

کاریگەری کۆمیدیای ئیتاڵی لەسەر درامای فەرەنسی و بە تایبەتی لەسەر مۆلیێر، تەنانەت لە سەر زمانی ئینگلیزیش بەرچاوترە.

جەماوەریی ئەکتەرە ئیتاڵییە درێژخایەنەکان لە فەرەنسا قۆناغێکی دروست کرد کە تێیدا چیرۆک جێگەی شێعر وهۆنراوە گرتەوە.

وە بیرۆکەی ئیتاڵی بە شانۆی فەرەنسی ناسێندرا.

کاتێک ئەکتەرە فەرەنسییەکان ڕۆڵی سەرەکییان گرتە ئەستۆ، بریگێلای ئیتاڵی بوو بە تۆرلۆپن فەرەنسی.

خزمەتکاری دەمامکداری زیرەک و فێڵبازی دوتۆرە(دکتۆر) ئیتاڵی بوو بە گاوتیەری - پارێزەری فەرەنسی باڵا بەرز، باریک بە دەمامک و چاویلکە،

مۆلیێر لە نواندندا مۆدێلی سکاراموچی مەزنی وەک نمونەی مۆدێل خۆی بە کارهێنا ،و ڕێک لەبەر ئەوەی بیانییە و لە وەڵاتێکی دیکەوە هاتبوو ئەزموونە شانۆییە کانی لەلایەن ڕەخنەگرانی فەرەنسییەوە وە بەر قامچی توندی رەخنەکەوت.

هونەری ئەکتەرانی سەدەی ناوەڕاست وە گۆلیاتەکان بێ گومان لە پێکهاتن ویەکگرتووییدان ڕۆڵی برچاویان هەبووە و پەرەسەندنی لەم حاڵەتانەی خوارەوەدا بەردەوام بووە؛

نمایش و ڕێوڕەسمی کەرنەڤاڵ،

چیرۆکگێرانی شانۆی فارس بەناوبانگ لەگەڵ نووسەرانی نەناسراو

وشانۆی ڕیالیستی زاراوەیی کە شانۆنامەنووسانی وەک جیانجۆرجۆ ئەلیۆن، ئەنجێلۆ بیۆلکۆ، ناسراو بە ئیل ڕوتسانتێ (لادیێ) ڕۆڵی سەرەکی تێدا دەگێڕن وکارەکتەری هەمیشەیی و جێگیریان دروست کرد.

پەرەسەندنی ئیمپرۆڤیزەیشن بە پێچەوانەی کۆمیدیای خوێندەواری یان کۆمیدیایەکی نووسراوی رێنێسانس بوو، چونکە بۆ کەسایتی کارەکتەرەکان وە پلۆتەکانی، دیمەنێکی جەماوەرییان پێبەخشی، بە تایبەت کە ئەکتەرە پیشەییەکانی دەبوو بۆ بینەرێکی فراوان جێگەی تێگەیشتن ومتمانەبن.

خزمەتکاران،

پیاوە پیرەکان

وە ئاشق و خۆشەویستان

سێ پایەی سەرەکی کۆمیدیا دێلارتە ن.

وە کارەکتەرەکانی تر تەواوکەری ئەوانن.

هەر دەمامکێک شێوازی تایبەتی خۆی هەیە لە نمایشکردن.

دەمامکەکان بە شێوەزاری جۆراوجۆر قسە دەکەن، زمانی ئیتاڵی تێکەڵەیەک لە زاراوەکان دەکەن .

پەردەێک پڕ لە نەخشی هەزار ڕەنگ و فێڵە،

جل و بەرگی تایبەتی ئەم دەمامکانە لەگەڵ کۆنتراستەکانی ئەتوار ودەنگدا جیاوازە و تەواوی کارەکە هاوسەنگ و هاوئاهەنگە بۆ جێبەجێکردنی پراکتیکی نمایشەکانی.

کۆمیدی دێل ئارتە لە بنەڕەتدا وشەی سەرەکی نێوان ڕەشبینی و گەشبینییە کە شانۆی (بارۆک)ی جووڵاند، بەڵام دواجار لە سەردەمی فیکریی ڕۆشنبیری دا ون بوو.

ئەنجام

شانۆی کۆمیدی دێلارت بەرزترین شێوەی شانۆی کۆمیکە.

چیرۆکی شانۆیی زۆرجار لە وشە گرنگترە و هەندێک جار بوێرترین و مەترسیدارترین جوڵەی ئەکرۆباتی هەیە. هەروەها دەتوانرێت بە نمایشێکی شۆڕشگێڕانە هەژمار بکرێت، بێگومان بە مانا فراوانەکەی، چونکە توانیویەتی خۆی بەسەر هەموو جیهاندا بسەپێنێت.

شانۆی کۆمیدی دێل ئارتی لەلایەن ئەکتەرە پیشەگەرەکانەوە دروستکراوە. ئەم ئەکتەرانە بەرگری لە کەرامەتی خۆیان دەکەن؛ بە شێوەیەکی نائاسایی پەنایان دەبردە بەر چاوی خەڵک و تەنزێکی تاڵ و وێرانکەریان فڕێدا ودەتەقینەوە

بەشدارییەکی گەورەیان هەبوو، لە شکاندنی سنووری چینەکان. ئەو سنووردارکردنانەی کە کۆمیدی دێلارتە بۆ خۆی دانا،

ئیمپرۆڤیزەکردنی وەستایانە

و پشتگوێخستنی دەقی نووسراو،

هۆکاری سەرەکی دەسەڵاتە گەورەکەی بوون.

هەموو دەسەڵاتێک فۆرمێکی پڕ لە سۆزە یان دەربڕی تا مرۆڤ کە بوێرترین و یادگارترین لایەنی کولتوری ئیتاڵی و ئەوروپییە، لە هەمان پارادۆکسدایە..

سەرچاوەکان

١. ئاورێلیا، جیاکۆمۆ.، ١٤٨٤، "کۆمیدی دێل ئارتە"، وەرگێرانی ناتالی چۆبین، چاپی یەکەم، بڵاوکردنەوەی بیرکردنەوەکان و بڵاوکردنەوەی ئەزموون.

-٢ براکێت. ئۆسکار، ١٤٨٤ (مێژووی شانۆی جیهان) بەرگی یەکەم، وەرگێرانی هوشنگ ئازادی و، چاپی دووەم، تاران: بڵاوکراوەکان

مرواری

٤. خودادادی، حوسێن.، ١٤٨٠، ڕەگەکانی ڕێوڕەسمی دراما لە ئێران، تێزی ماستەر

بەڕێوەبەر، سەرپەرشتیار ئەبولفەزل) ئەمیر (دێجاکام، پرۆفیسۆری ڕاوێژکار مەحمود عەزیزی، تاران، زانکۆی ئازادی ئیسلامی، لقی...

ناوەندی تاران، فاکەڵتی هونەر و تەلارسازی، گرووپی دراما.

-٣ داداشی، نووشین.نەزەرزادە کرمانی، فەرهاد. موسەوی لۆر، ئەشرەف سادات.، مەزاهیری، مێهرەنگیز.، ١٤٨٣، لێکۆڵینەوەی بەراوردکاری

: جۆرە سەرەکییەکانی کۆمیدی ڕۆژئاوا و کۆمیدیای نەریتی ئێرانی، گۆڤاری هونەرە جوانەکان (هونەری نمایش و مۆسیقا)، ژمارە ٣٥

.١٤-٨٣

-٥ Mihan.Mahin., ١٤٦٣, ماکیاژ بۆ شانۆ، بڵاوکراوەکانی جیهادی زانکۆیی ئێران

-٦ میک، کۆنستنتین.، ١٤٣٤، "کۆمیدی دێل ئارتە"، وەرگێرانی لەلایەن مەعسومە زاڤاریانەوە، چاپی یەکەم، بڵاوکردنەوەی قەترە.

١. هانسل، جۆرج.، ١٤٦٠، کۆمیدی دێل ئارتی و ڕەگەکانی شانۆی کۆمیدی، وەرگێرانی ڕەزا کەرەم ڕەزایی، کۆمەڵە بابەت،

کتێبی شانۆ، یەکەم کتێب.